

**O'ZBEKISTON EKSPORT SALOHIYATI: MINTAQAVIY TAHLIL
VA ISTIQBOLLI YO'NALISHLAR**

Raximova Dilobar Amanboyevna

O'zbekiston Milliy Universiteti magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining eksport salohiyati hududlar kesimida tahlil qilinadi. Yetakchi viloyatlarning eksport yo'nalishlari ko'rib chiqilib, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar bildiriladi. Eksportning iqtisodiy ahamiyati yoritilib, istiqbolli soha va hududlar aniqlanadi.*

Kalit so'zlar: *eksport, iqtisodiy salohiyat, hududiy tahlil, tashqi savdo, logistika*

Kirish

Hozirgi globallashuv sharoitida har bir mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida tashqi savdo, xususan eksport muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasi ham so'nggi yillarda eksportni ko'paytirish, mahsulotlarni chet el bozorlariga olib chiqish bo'yicha izchil siyosat yuritmoqda. 2023-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekiston umumiy eksport hajmi 24,4 mlrd AQSh dollarini tashkil etib, bu 2022-yilga nisbatan 23,4% ga ko'pdir. Mazkur maqolada O'zbekiston eksport salohiyatining mintaqaviy tahlili, mavjud imkoniyatlar va istiqbolli yo'nalishlar yoritiladi.

1. Eksport salohiyati va uning iqtisodiy ahamiyati

Eksport salohiyati – bu mamlakat yoki hududning xorijiy bozorga raqobatbardosh mahsulotlarni chiqarish imkoniyatidir. Bu salohiyat sanoat, qishloq xo'jaligi, transport-logistika, investitsion muhit va inson kapitali bilan chambarchas bog'liq. O'zbekiston eksportining asosiy ulushini sanoat (47%), qishloq xo'jaligi (18%), xizmatlar (15%) va boshqa sohalar tashkil etadi. Eksport mamlakat iqtisodiy barqarorligini mustahkamlab, valyuta tushumlarini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va texnologiyalarni jalb qilish imkonini beradi.

2. Mintaqaviy eksport tarkibi va salohiyati

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda quyidagi viloyatlar yetakchi eksportchilar bo'ldi:

- Toshkent shahri: 5,8 mlrd dollar (24%) – asosan sanoat va xizmatlar.
- Navoiy viloyati: 3,6 mlrd dollar – oltin va rangli metallar eksporti.
- Andijon viloyati: 2,2 mlrd dollar – avtomobilsozlik va to'qimachilik.
- Qashqadaryo va Buxoro viloyatlari: tabiiy gaz va kimyo mahsulotlari.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, Surxondaryo va Jizzax viloyatlarida esa eksport hajmi nisbatan past, ammo qishloq xo'jaligi mahsulotlari salohiyati yuqori.

3. Eksportni rivojlantirishdagi muammolar va imkoniyatlar

Hududiy eksportni rivojlantirishda bir qancha muammolar mavjud:

- Logistika infratuzilmasining yetarli emasligi (ayniqsa, chekka hududlarda);
- Tashqi bozorlar haqida ma'lumotlarning cheklanganligi;
- Mahalliy mahsulotlarning sertifikatlash va standartlarga mosligi masalalari.

Shu bilan birga, mavjud imkoniyatlar ham e'tiborga molik:

- 2024-yildan boshlab eksport qiluvchi korxonalar uchun bojxona imtiyozlari kuchaytirildi;
- Har bir viloyatda "Eksportchi hudud" loyihasi joriy etilmoqda;
- Yangi logistika markazlari (Toshkent, Termiz, Andijon) orqali eksport jarayonlari yengillashtirilmoqda.

Xulosa va takliflar

O'zbekistonning eksport salohiyati hududlar kesimida farq qiladi, ammo har bir viloyatning o'ziga xos afzalliklari mavjud. Eksport siyosati hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda ishlab chiqilishi zarur. Quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

- Mintaqaviy eksport klasterlarini rivojlantirish;
- Eksport mahsulotlari sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirish;
- Eksport bo'yicha hududiy ko'rgazmalar va treninglar o'tkazish.

Shu orqali O'zbekistonning umumiy eksport hajmini 2030-yilga borib 50 mlrd dollarga yetkazish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi rasmiy ma'lumotlari – stat.uz
2. “O'zbekiston Respublikasining 2023-yilgi tashqi savdo faoliyati” – Iqtisodiyot va moliya vazirligi hisobotlari.
3. Mahmudov A., “Hududiy iqtisodiy salohiyat va eksport imkoniyatlari”, Iqtisodiyot va Innovatsiya jurnali, 2022.
4. Karimova D., “Tashqi savdo siyosatining zamonaviy yo'nalishlari”, Iqtisodiy tahlil jurnali, 2023.